

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД

**“Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського”**

кафедра філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності

МАТЕРІАЛИ

**V Міжнародної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених
“КОНЦЕПТИ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУЧАСНОГО
СУСПІЛЬСТВА”**

(Одеса, 25-26 травня 2023 року)

Одеса -2023

УДК: 1:403:316.6(08)

К 65 Концепти соціокультурної трансформації сучасного суспільства //
Матеріали V Міжнародної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Концепти соціокультурної трансформації сучасного суспільства» (Одеса, 25-26 травня 2023 р.) 175 с.

Рецензенти:

Єременко Олександр Михайлович – доктор філософських наук, професор кафедри філософії Національного університету «Одеська юридична академія»

Пальчинська Мар'яна Вікторівна – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри психології, педагогіки та лінгводидактики Державного університету інтелектуальних технологій і зв'язку

Збірник матеріалів V Міжнародної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Концепти соціокультурної трансформації сучасного суспільства» вміщує матеріали, які досліджують соціокультурні засади трансформацій ціннісної сфери життєдіяльності суспільства, аналізують соціокультурні трансформації молодіжного соціуму, показують соціокультурні трансформації освітнього середовища та розкривають проблемні моменти культури бізнесу в умовах соціокультурної трансформації сучасного українського суспільства, а також розглядають синергетику як самоорганізаційну систему у суспільстві, що трансформується. Рекомендовано для науковців, педагогів, докторантів, аспірантів, студентів.

Ухвалено до друку та розповсюдження мережею інтернет вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

mankind as a whole and for modern Ukrainian society, especially on the thorny path of victory over the enemy.

List of sources used

1. Morgan Lewis Henry. Ancient society; or, Researches in the lines of human progress from savagery, through barbarism to civilization. USA: University of California Libraries, 2008. 560 p.
2. Борінштейн Є.Р. Особливості соціокультурної трансформації сучасного українського суспільства: Монографія. Одеса: Астропринт, 2006. 400 с.
3. Борінштейн Є.Р. Трансформаційні процеси в суспільстві: навчально-методичний посібник. Одеса: ВМВ, 2014. 48 с.
4. Катаєв С.Л. Сучасне українське суспільство: Навч. посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 200 с.
5. Сорока Ю.Г. Свої, чужі, різні: соціокультурна перспектива сприйняття Іншого: монографія. Харків: ХНУ імені В. Н.Каразіна, 2012. 332 с.

Маковська Олена Анатоліївна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри філософії та культурології Київського національного університету технологій та дизайну.

ФІЛОСОФСЬКЕ ПОЛЕ КУЛЬТУРИ: ПРІОРИТЕТИ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

У світі соціогуманітарного знання поняття культури стоїть в ряду фундаментальних. Воно вважається одним з найважливіших явищ життя людського суспільства і необхідним для аналізу людського життя. Перше, що слід зафіксувати при розгляді поняття культури, його багатозначність, розмитість обрисів, використання і застосування в різних відносинах. Важко назвати інше слово, яке мало б таке ж безліч смислових відтінків.

Проблемі визначення культури була спеціально присвячена книга американських культурологів Альфреда Кребера і Клайда Клакхона «Культура критичний огляд визначень» (1952) [1], в якій вони відзначили величезний і всезростаючий інтерес до цього поняття. Так, по їх підрахунками, з 1871 по 1919 роки було дано всього 7 визначень культури. Перше з них, як вони вважають, належить видатному англійському етнографу Едуарду Тайлору (1832-1917), який розглядав культуру в якості сукупності її елементів: вірувань, традицій, мистецтва, звичаїв і так далі (1871) [2]; з 1920 по 1950 роки у різних авторів А.Кребер і К. Клакхон нарахували 157 визначень даного поняття, в 1960-ті

роки, аналізуючи тільки американську культурологію, приводили цифру 257, а у сьогоднішні ці підрахунки безнадійно застаріли, а підвищений інтерес до дослідження культури привів до значного збільшення визначень культури.

Таке різноманіття визначень свідчить про поліфункціональну ємність, багатогранність світу культури, про глибинні латентні виклики людського буття.

В даний час поняття культури відноситься до розряду загальноприйнятих і досить часто вживаних в повсякденному житті. Воно використовуються, так би мовити, походзячи, виконуючи своє загальнофункціональне призначення. Але варто задуматися, наскільки воно сложене, важливе для нашого життя та як значно впливає на наше існування.

Єдино в чому солідарні всі дослідники, так це в тому, що головною складовою культури є людина. Можемо говорити про те, що світ культури є і світом самої людини. Це означає, що головним і єдиним всеосяжним початком міркувань про культуру завжди і скрізь стає людина – її особливе становище в навколишньому світі, її діяльність, продукти цієї діяльності – те, що так чи інакше пов'язано з життям людини в світі природи і в світі людей.

Необхідно розуміти, що в нашому житті культура виконує універсальну функцію – удосконалює людське буття, реалізуючи творчий потенціал і свободу творчості суспільства, соціуму і кожної окремої особистості. Саме поняття культури несе в собі дивовижне різноманіття смислів. Говорять про суспільну, духовну, дослідницьку, політичну, морально-етичну культуру, а також про культуру почуттів, мислення, поведінки і так далі. Культура – явище багатогранне і суперечливе. Безперечно одне: вона завжди пов'язана з передовими ідеями та ідеалами, високими смислами і цілями людей, характером і змістом, по суті, всієї людської життєдіяльності і особливими способами творчої самореалізації особистості. Смисли, цілі і засоби в житті людей фактично наповнюють їх культуру особливим інтересом до творчості, творчої діяльності. Тому саме у сьогоднішні людство може наполягати на вирішальній ролі соціалізації, коли особистість перетворюється в творчу особистість.

Зазначимо, що при великій кількості значень поняття «культура» на повсякденному і філософському рівнях воно позначає єдиний принцип конкретно-історичного відображення людської єдності з природою і суспільством. Це є узагальнюючий духовно-інтелектуальний, творчий стан людей, що свідчить про прогрес якісного вдосконалення відносин між ними.

Взагалі історія культури бере свій початок в глибокій старовині. Так, вже в Стародавній Елладі основним змістом широко поширеного поняття «*пайдейя*» (виховання, освіта) були громадянська доблесть і прагнення людей до свободи як культурної цінності. Відповідно до цієї моральної установки всі досягнення громадян свідчать не про їхні перемоги над природою, а про мистецтво

залучати природу на свою сторону в боротьбі за свободу. Саме культура стала якістю, що відрізняє людину від всіх інших живих істот. Згідно з останніми даними науки, вона існує вже приблизно 30-50 тисячоліть, тобто є ровесницею людини розумної (*Homo sapiens*). З іншого боку, її виникнення зумовило подальший прогресуючий розвиток (соціальний, інтелектуальний, моральний, духовний, тощо) людей сучасного типу. Протягом всієї своєї історії людство прагне осмислити саму сутність цього унікального феномена суспільного буття.

Якість же філософської категорії культура набула в кінці XVIII століття, після того як І. Х. Аделунга (1739-1806) у своїй книзі «Досвід історії культури людського роду» (1782) [3] заявив про неї як про «історію людського духу». Безумовно, потрібно погодитися з автором в тому, що саме культура є і воля, і совість, і розум народу і окремих його представників. Не може бути культури у людей, які не оволоділи мистецтвом творчо мислити, умінням творити.

Філософськи осмислюючи таке непросте суспільне явище, як культура, необхідно сконцентрувати увагу на її винятковій ролі в долі кожної окремої людини і людства в цілому як факторі саморозкриття їх сутнісних сил. На думку Ернста Кассіра, саме філософське осягнення культури «не задовольняється кінцевим продуктом, але бажає зрозуміти і той особливий спосіб виробництва, який виробляє даний продукт. Адже від цієї продуктивної активності, від триваючої і постійно відновлюваної роботи духу залежать, в кінцевому рахунку, не тільки мова, а й міф, і релігія, і мистецтво. Прояснити це для кожної галузі духовної діяльності людини, зрозуміти у всій її індивідуальності і особливості, у всій неповторності форми і способу існування повинна філософія» [4, р. 12].

Таким чином, можемо стверджувати, що саме філософія осягає енергетику людського духу, яка породжує культуру.

Важливо зрозуміти, що у сучасної людини, що має безліч біофізіологічних схильностей до соціокультурного життя, немає якоїсь вродженої культурної потреби. У нього немає також і початкового прагнення до оволодіння складними видами культури суспільної поведінки. Однак навряд чи знайдеться сьогодні хоч одна людина, яка не бажає бути або вважатися культурною. Нарешті саме уявлення про людину як про культурну особистість веде її до успіху в кар'єрі. Для цього сучасна творча особистість змушена освоювати в процесі залучення до матеріальної і духовного життя даного суспільства певні, напрацьовані за тисячоліття матеріальні носії, зразки, смисли і знаки культури, а також правила (принципи) володіння собою при спілкуванні з іншими людьми. Але перш за все кожній людині необхідно пізнати і зрозуміти ту культурну сферу (простір цілей і цінностей), яка передається з покоління в покоління.

Оскільки культура як результат життєдіяльності людей багатьма її носіями сприймається лише за допомогою філософської рефлексії, необхідно гранично ясно уявляти собі всі особливості можливого шляху її пізнання.

Треба розуміти сучасні тренди культури, пріоритетні напрями сучасного суспільства. Згідно європейським цінностям, це – не тільки освіченість, свобода, правосвідомість, демократія, але й людяність, моральність, цінність життя кожної конкретної людини. І сучасне українське суспільство, вливаючись у європейську спільноту, пропагує саме ті цінності, розплачуючись за них кров'ю. Але потерпаючи від російської агресії ми розуміємо, що пройде час і саме ті пріоритети дозволять нам бути успішними, зберігши дорогою ціною свою свого, право на своє особливе культурне буття, та своє особливе місце у сім'ї європейських народів.

Список використаних джерел

1. Kroeber A.L., Kluckhohn C. Culture: a Critical Review of Concepts and Definitions. N.Y., 1952. 455 p.
2. Tylor E.B. Primitive Culture: Researches Into the Development of Mythology, Philosophy, Religion, Art, and Custom. Cambridge University Press, 2010. 468 p.
3. Adelung J.C. Versuch einer Geschichte der Cultur des menschlichen Geschlechts. Leipzig: Christian Gottlieb Hertel, 1782. 12 p.
4. Cassierer E. Versuch über den Menschen. Einführung in eine Philosophie der Kultur. Published By: Felix Meiner Verlag GmbH. 58 p.

Шабанова Юлія Олександрівна, доктор філософських наук професор, професор кафедри філософії і педагогіки, НТУ «Дніпровська політехніка

СОЦОКУЛЬТУРНІ ПЕРЕДУМОВИ ТРАНСФОРМАЦІЇ МЕНТАЛЬНОСТІ В ДОБУ МЕТАМОДЕРНУ

Метамодерн, що визначається його ідеологами, нідерландськими культурфілософами Тімотеусом Вермюленом та Робіном ван ден Аккером, як «передчуття нової культурної парадигми» [4], фіксується в культурфілософському просторі з 2010 року. Особливість нового парадигмального виміру полягає в тенденції до холономності (цілісності), що враховуючи ідеї Премодерну і Модерну, а також, критику їх ідеалів Постмодерном, прагне відновитися в новій якості смислопокладання сучасної людини. В цьому зв'язку, поняття «мета» у метамодерній конотації тлумачиться не в аристотелівському значенні «понад» або «до» емпіричного світу, а в платонському сенсі. «Глибинне значення терміну філософ розкриває в Парменіді, де використовує концепт *metaxis* для вираження співвідношення